

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 32 (11531)

1981 чылдың февраль 8, воскресенье

1925 чылда
үлдүлүттүң

Өртөз 2 көп.

СЭКП-ниң XXVI съездиниң А Ж Ы Т Ы Н А Р Ы Н Г А ЧЕДИР 15 ХОНУК АРТКАН

СЭКП ТК-да, ССРЭ-ниң Министрлер
Чөвүлелинде, ВЦСПС-те болгаш ВЛКСМ ТК-да

ЧАРЫШТЫ УЛАМ КАЛБАРТЫР

1980 чылда болгаш онгу беш чылда ССРЭ-ниң экономика база социал хөгжүдүлгенин куруне планнарын чедишкенин кууседир, бүдүрүлгенин ажыктын болгаш ажылдын шынарын бедидер дээш эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларын, крайларын, областтарын, хоорайларын, автономнуг округтарын, хоорай болгаш кедээ районнарын, каттыжышкынар, бүдүрүлгелер коллективтерин, организацияларын болгаш албан черлеринин, колхозтарын болгаш совхозтарын Бүгү-эвилел социалист чарыжынын түннелин СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели, Профессионалдар Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлели болгаш ВЛКСМ Төп Комитеди чугаалажып көргөн.

Бөгүн «Шын» солунунуң Куш-ажыкчы алдар туугун Тес-Хем-де «О. Шына» совхозтун хойжу Кутузов Кыргысович ЭРЕНЧИГЕ тураскадып көдүргөн.

Бадарчының коданында 329 хой бар, оон 270-ни төрөөн, кызымак ажылды түннелинде чаа хураганын менди дору-гун турар. Хойдан-на хураган алыр хүлээлгени кууседир дээш малдын кадаынче, чен-герилгениче, ажаалдазынче чотугур кичээлгенин ол салган.

Хойдан-на хураган

Х У Р А Ж Ы Р А Р

Агарын Артын Кара-Шат—«Чодураа» совхозтун № 3 хойжу бригаданын малчынарын турлаа. Бригаданың 7 коданында каттыккан дөрт мун ажыг төрүр хой бар. Бо чылдын ол мынар хар кылмында болза соок барыкты, мал күштүгү, хур кыштаган ту-рар.

СЭКП-ниң XXVI съездинин төлөтүгү куш-ажыл-биле ут-кур дээш Агар малчынары аразында социалист чарышты салган ажылдап турарлар. Хоочун хойжулар Долгар Хүлө-сөлдүн, Даржай Оюн-сөлдүн болгаш Миндин Шүлүзүнүн коданнарында хою 50-ден 78 хуу чедир соолган, чаш төлү менди доруугу турар.

СЭКП-ниң XXVI съездинин төлөтүгү куш-ажыл-биле ут-кур дээш Агар малчынары аразында социалист чарышты салган ажылдап турарлар. Хоочун хойжулар Долгар Хүлө-сөлдүн, Даржай Оюн-сөлдүн болгаш Миндин Шүлүзүнүн коданнарында хою 50-ден 78 хуу чедир соолган, чаш төлү менди доруугу турар.

хунирде 1960 хойну түргүзү азырар, аларга суз, витамин-ниң сизен далганын немей берип турар.

Совхозтун дирекциязы бо болгаш еске-даа хойжу бригадаларга доктаамал кичээл-сеп салып, малчынарын чен-ооар түтүт кероон-биле үзүт-тел көк халдырып келген. Көдээ ажил-агыйын тускай өр-төңүрүктө хойжу бригадаларда бижылган, олар малчынарга практиктик дүзүмнү үргүзүп чедирин, күжү ба-сырчан малдарын хайгааралга алганар.

С. ШИМИТ.
Тес-Хем район.

КӨРГҮЗҮҮ ЭВЭЭЖЕВЭЭН

Чагыр Кара-Донгак—«Мурнакчы» совхозтун дур-жулагы малчынарын бирээш. Ол даанган ажи-лалга элөөн хой чылдарын дүргүзүндө дадыгып бы-жыккан. Оон мергежлел бедид, чыл бүрдө хураган алыр талазы-биле көргүзүү куудалтапкан келген.

Хойжунун малы бо кышты хур-менди ажыг турар. Колдан-да 240 ажыг хой төрөөн, олар-ны чаш төлүдө хорамча чок. Эрткен чылдын ол-ла үези-биле

дөңсөөгө, оон көргүзүү эвэ-жөөн.

Берге, харымсалгалыг мерге-жилдин чажыттарын ажылын дуржулгалардан билеп ал, кыын тыва берген малчын өс-

келерге үзөгөр кылдыр ажи-лап, чурттан чотурар. Ч. Кара-Донгак бо хунирде төрөөн Коммунист партиянын XXVI съездинин утуктугун илгит-шин малын хур кыш ажыр-ышкан, хураганнарын эки ажал, чакыс-даа чидирип болдурбас дээш ажилдап турар.

С. ДАНЗЫ.
Бай-Тайга район.

ТҮЛҮКТЕЙ БЕРГЕН

Эрзин районунуң ажил-агыйларында мал оолдаашкы-нын түлүктөн. Төрүр хойну дөрттүн бири хураган-напкан. Ылангы «Нарын» совхозтун хоу кодан са-мында массалык төрүп эгелен. Ылаа үш мун ажыг хой төрөөн. Хураганы оңча-менди, шунту бүрүн.

Мал ченин кыштагаларга ху-зун-ле өсүртүп чедирген хой төрүп эгелен үеде тазырма-ла байдалда тургускан. Си-ленин колдуулаа чаа доруугу олар хураганнарга каап берип турар. Улуг хойну хүлдүс

ооларге үндүрүп каларар. Хой изир суг-биле халдырылган. Ол ажил-агыйын К. Бе-лчирге уурткан хойжу бри-гаданың 3086 төрүр хойну чартым соолган, бир башка онааштыр бир-бир хураган а-

лынган. Чаш хураган сакма-шктерин ажаалда-хайгаара-лында.

Хойжулар Домбалдай Сербе, Көк Эртенге болгаш «Ескелер»-каа ол бири беш чылдын баш-тайгы хураганнарын оңча-мен-ди камгалап алганар, СЭКП XXVI съездинин чедишкенин илгитүгү дээш социалист чарышты калбартаа.

Д. САЛЧАК.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң «РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хундулуг атты тургузар дугайында» Чарлынын пропагандастерге болгаш политиктиг чырыдышкын бажыннарын ажилдакчыларына база хамаарыштыр дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлы

РСФСР-ниң Дээди Соведи-нин Президиумунуң докта-ры бола:

1. РСФСР-ниң Дээди Со-вединиң Президиумунуң «РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты тургузар дугайында» 1964 чылдын май 26-да Чар-лыга марксес-ленинни өөр-едиле системанын пропаган-дастеринге болгаш партия комитеттеринин политиктиг чарышты камгалаарына болгаш кабинеттеринин ажи-л-адына база хамаарыш-тыр.

2. РСФСР-ниң Дээди Со-вединиң Президиумунуң «РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты тургузар дугайында» 1964 чылдын май 26-да Чарлыга болгаш ол Чарлы-ның бажынаан Дүрүмге («РСФСР-ниң Дээди Со-вединиң веломстволарында» 1964 ч. № 21, 331 чүт; 1967 ч. № 16, 398 чүт; 1977 ч. № 19, 461

чүт; 1978 ч. № 43, 1142 чүт) дараазында өскерил-дери болгаш кемелдерин киирер:

1. Чарлыктун 1 чүүлүдө, бирге кезээге «хей-шын» эг-дешкени-биле айтылган культура ажилыга кир-жиге турар ижиктерин дээш өскерин сөзүлгө-мүдүмгүт-кээлге бажынып киирер:

«СЭКП-ниң болгаш Совет хуруненин теориязын, полити-калы болгаш төөгүзү про-пагандаларына, ажилы чо-нарнын коммунист кижиз-дигенине улуг ачы-халма-жыл марксес-ленинни өөр-едалге системанын пропаган-дастеринге, партия комитете-ринин политиктиг чырыдыш-кын бажыннарын болгаш кабинеттеринин эргелекчиле-ринге, эргелекчилерин ора-лакчыларына болгаш кон-султантыларына».

2. Чарлыктун 1 чүүлүн ийги кезең мынчаар бижир: «РСФСР-ниң культуразынын

алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо чүүлүдө бирге кезеңде чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

3. Дүрүмүн 1 пунктунун бирге абазыга «хей-шын» эг-дешкени-биле айтылган культура албан черлеринин болгаш органдарын ажи-лыга киржип турар ижиктерин дээш өскерин сөзүлгө-мүдүмгүт-кээлге «СЭКП-ниң болгаш Совет ху-руненин теориязын, полити-калы болгаш төөгүзү про-пагандаларына, ажилы чо-нарнын коммунист кижиз-дигенине улуг ачы-халма-жыл марксес-ленинни өөр-едалге системанын пропаган-дастеринге, партия комитете-ринин политиктиг чырыдыш-кын бажыннарын болгаш ка-бинеттеринин эргелекчиле-ринге, эргелекчилерин ора-лакчыларына болгаш кон-султантыларына».

4. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

5. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

6. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

4. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

5. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

6. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

4. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

5. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

6. Дүрүмүн 1 пунктунун пунктунун ийги абазын мынчаар бижир:

«РСФСР-ниң культуразынын алдарлыг ажилдакчызы хунду-луг атты айтылган албан черлеринге болгаш организа-цияларга 15 чылдан эвээш өс-үс уеде ажилдап, бо пунктунун бирге абазыга чыскаап бижиз кыжыларга тыспар».

ШАҢНАЛАДАРЫ ТЫВЫСКАН

1980 чылда ССРЭ-ниң Күрү-не шыалкыны лауреаттары-нын дипломнарын болгаш хү-күлел демселерин улу-уугу

УЖУДУШКУНДА — «ИНТЕРКОСМОС-21»

Октаргай делегати тайынга ажыкты кылдыр шынчээр болгаш ажилдап сорууга-биле социалист чурттарын аразы-нда кады ажилдажыгынын программасына дүштүр 1981 чылдын февраль 6-да «Интер-космос-21» деп Черон кыла-да аэрокосмос Совет Эви-лелинде салып үндүргөн.

«Интеркосмос-21»-ни салып жүрген соруугаа бола, де-летей океанын болгаш Чер-он кырын комплекстип ши-чилээр.

Кылымал аэдринчиле Венг-Улус Республиканын, Герман Демократтыг Республиканын, Румын Социалист Респуб-ликасынын Совет Эвилелиниң болгаш Чехословак Социалист Республикасынын специали-стерини кылдыр эртем инфор-мацияны чыр болгаш дамчар эртем аппараттарын, теле-метриктиг системаларын тур-густунган.

Черин кылымал аэдринчиле «Интеркосмос-21»-ни орбита-га дараазында параметрлг кыл-дыр салып үндүргөн.

Черин кырымал аэдринчиле «Интеркосмос-21»-ни орбита-га дараазында параметрлг кыл-дыр салып үндүргөн.

Черин кырымал аэдринчиле «Интеркосмос-21»-ни орбита-га дараазында параметрлг кыл-дыр салып үндүргөн.

Тыванын авиабүдүрүлгени онгу беш чылдын планын даалгазын хуусалдан эрте кү-үсөткөн, ол бири беш чылче соруутку ажилдап киришкен: пассажирлер болгаш почта че-диреринин талазы-биле январь-ның планы ажыг куусеттинген.

Ону беш чылда тыва авиаторлар ужуз чүүлү улус ажил-агыйына ажиллаарын барык бугу-чартык катан у-гатырган. Мун-мун тонна чүзүктү чедирин, барык беш чүс мун тектар шадерин агаардан арылган, болбазыратканнар.

Олар ырак-урак черлерде геологтарын, аңчыларын, ий-жилерин күш-хүзүлүн, чулула-бараннар-биле үзүк-соксаал чок халдырып туралар. Улус ажил-агыйына, ылангы МИ-8 вертолет улуг ролдугу бооп турар. В. С. Белекенин

эрте, декабрь 25-те, кууседир, пландап ажыг улус ажил-агыйынын чүс-чүс тонна чүзүгү сөөртүр, дөрт мун пассажирин чедир болгаш улуг хемчээл-диг одалга-энергетиктиг кура-лыларын кампап аларын олар шынчирлээш.

Ону беш чылда тыва авиаторлар ужуз чүүлү улус ажил-агыйына ажиллаарын барык бугу-чартык катан у-гатырган. Мун-мун тонна чүзүктү чедирин, барык беш чүс мун тектар шадерин агаардан арылган, болбазыратканнар.

Олар ырак-урак черлерде геологтарын, аңчыларын, ий-жилерин күш-хүзүлүн, чулула-бараннар-биле үзүк-соксаал чок халдырып туралар. Улус ажил-агыйына, ылангы МИ-8 вертолет улуг ролдугу бооп турар. В. С. Белекенин

АВИАТОРЛАРЫНЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Онгу беш чылдын планын оонаалдаарын Аэрофлотта ажилдакчылар хуусалдан эрте куусеткенер. Олар чартык миллион ажыг пассажирлерин аргыштырган. 14 миллион тонна дарын чедир чүзүктү сөөрткенер. Ол күн-ажылчы тилекте, дээш хамааты ужуз чүүлүгү ажилдакчыларына эш Л. И. Брежнев лиз байыр чедирген.

СЭКП-ниң XXVI съездининге утуктугун авиаторларын чедип алган чедишкенин, ий-жиле курлавырларын улус ажил-агыйына бугу ба-раалгаар дээш оларын кы-зымак күш-ажылчы дуга-йын Аэрофлот хунууге ту-рскаткан байырыг хура-лал киржикчилери демгелдээш.

Президиумга СЭКП ТК-ниң Политбюро кежигүн, СЭКП ТК-нын секретары К. У. Чер-вонко, ССРЭ-ниң Министрлер

Чөвүлелиниң Даргазынын ора-лакчы Л. В. Смирнов, СЭКП ТК-нын кылды эргелекчил Н. И. Савинкин, чамдык ми-нистерстволарына болгаш ве-домстволарына уадуручуларын, авиация техниказынын ту-дукчуларын, социалист чарыштын тилекчилерин, байы-скалың хей-инининин тө-лөкчөри олтурган.

Хамааты ужуз чүүл ми-нистр Б. П. Бугаев плеткел кыл-ган.

Он бири беш чылдын баш-тайгы чылдын планын оонаалдаарын чедишкенин кууседир дээш бугу күжүн мөөнөзүн дээрин авиаторлар бүтүрүп, улус ажил-агыйын кергелдерин агаар транспор-т-биле бугу халдырып чен-диз алып алаш ам-даа күж-инининин ажиллаарын олар хүлээлгелер.

(СЭТА-нын көрр.)

УГЛАНЫШКЫНЫ— ХИМИЖИДИЛГЕНИ АЖЫКТЫН БЕДИДЕРИНЧЕ

Көдээ ажил-агыйын хими-жидеринин ажилын бедиле-ринин кол улаанышкынарын болгаш агараларын Бүгү-рөс-сиянын февраль 6-да Москва-га болгаш чөвүлел хураал-семинарына чугаалган.

СЭКП ТК-нын, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Министр-лер Чөвүлелдеринин, төп ми-нистерстволарын болгаш ве-домстволарын харымсалгалыг ажилдакчыларын, автономнуг республикаларын көдээ ажил-агыйын кайра болгаш олар-лар эргелекчилерин началь-никтери, көдээ ажил-агыйын химиялар каттыжышкынарын даргалары, эртемденер, кол-хозтарын болгаш совхозтар-нын удуручулары база спе-циалистери анаа киришкен.

Россиянын көдээ ажил-агый-нын химиялар каттыжышкы-нын даргазы, РСФСР-ниң көдээ ажил-агыйын министр-иниң бирги оралакчызы В. М. Бель-ченко плеткел кылган, көдээ ажил-агыйда агрохимия алба-нында ролунуң улам өзүп ту-рун, чедишкенин, чугаалган.

Ол бири беш чылда Рос-сиянын көдээ ажил-агыйын химиялар албан черлери бугу-рүлгө баазында бижылдар, дыка хой скалатарын, самолет-тер ужузчу үндүрүлүгү чир-лиадекторин, хектерин, чуртталга бажынарын тулар.

Көдээ ажил-агыйын хими-жидеринин ажилын бедиле-ринин агрохимия албан чер-леринин ажил-чорудулганын сайзырагыйдыктыр толар-гай хемчеглерин киржикчилер төлөвилээш.

СЭКП ТК-нын Политбю-ро кежигүнүгө каядала, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенев чөвүлел хураал-семинарга чү-бе чугаалаа.

СЭКП-ниң көдээ ажил-агый-нын министрин В. К. Мещеряков, СЭКП ТК-нын Көдээ ажил-агый кылдынын эргелекчилерин ора-лакчы И. К. Капустин, РСФСР-ниң көдээ ажил-агый министри Л. Я. Флорентьев чө-вүлел хураал-семинарын ажи-лыга киришкен.

СЭКП ТК-нын Политбю-ро кежигүнүгө каядала, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенев чөвүлел хураал-семинарга чү-бе чугаалаа.

СЭКП-ниң көдээ ажил-агый-нын министрин В. К. Мещеряков, СЭКП ТК-нын Көдээ ажил-агый кылдынын эргелекчилерин ора-лакчы И. К. Капустин, РСФСР-ниң көдээ ажил-агый министри Л. Я. Флорентьев чө-вүлел хураал-семинарын ажи-лыга киришкен.

СЭКП ТК-нын Политбю-ро кежигүнүгө каядала, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенев чөвүлел хураал-семинарга чү-бе чугаалаа.

СЪЕЗД ДООЗУЛГАН

АЛМА-АТА. (СЭТА). Мур-накың дуржууга болгаш эр-тем-техниктиг дөңсөөлүн чеди-шкенин улам эки ажи-лаарыне республиканын ком-мунисттерин, бугу ажилы чо-нарнын Казахстанынын Ком-партиянын ажилын бурунгу хуру дооскан XV съездинин киржикчилер кылгырган.

СЭКП ТК-нын төлөкчөлери дугайында Казах ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Дар-газы Б. А. Ашимовтук плет-келел делегаттар улуг соуру-гал-биле чугаалашкан, рес-пуб-ликанын социал-экономика

улам ынагы хөгжүлгенин кол улаанышкынарын со-лицист чурттарын планда-лаа.

Иселетүү болгаш мас-саллыг ажилы күштелдир-генин, улус ажил-агыйын партиянын удурутуганын сти-лин болгаш агараларын сай-мырагыйдыктыр сорууга-лы-рыне делегаттар онза киче-гейин салган.

Республиканын партия ор-ганизациязынын уадуру ор-гандарын солган.

Организаттыг пленум болуп, Казахстанынын Компартия-нын ТК-ынын бирги секретары-нда Д. Кунеевти солган.

Участников
«Всесоюзной
Библиотека»
— А. С. Пуш...

Национально-
красноармейский
отдел

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ ЧАЛГЫННАРЫ

Пассажирлер аргыштырар талазы-биле аэрофлот бистин чурттувуста ийгин черин ээлер турар. Агаар оруктары СССР-де 3600 хоорайларын болгаш суурларын харылаштырып турар. Нийтизи-биле оон хемчээли миллион километр чоккушуд болгон.

Хамааты ужал чүдүдүн министрствозунда СЭТА-га диннатканын бугаар алырга, ужал чүдүдү узуу ажил-агы-ында ажилгаар талазы-биле кайы-даа чурт Совет Эвилелерин чепейн турар. Ужудукчуларын дузазы-биле ол нарын монтаж ажилдары кылдынып, безик вольтурут электер шугунары шөйдүнүп, түрбөпөвөдөр туттунуп, корабльдер удеттинип турар. Оон ангада геологтарга, балыкчыларга, ажилдерге, эртемденерге ужудукчуларын аяны улу.

Улуу ажил-агынынга ужал чүдүдү ажилгаар талазы-биле эртен беш чылдын планын хууса бетинде — 1980 чылдың август 1-де күөсеттинген.

Аэрофлоттун самолёттары 14 миллион тонна дары чедир чүктүп сөөрткөн, Илангыя агаар транспорту Сибирьде болгаш Ираккы Чөөн чүкте бедик темпиги сайзырап турар.

Көдө болгаш мый-ажыл-агы чедиринин 400 миллион гектар черин агаардан болбаа-зыраткан. Хоуларга химиктиг чөмүшчидилгелер чаштырар ажилдын хөй кезин самолёттар дузазы-биле боттандырып турар алгаш.

Эртен чылын Аэрофлоттун самолёттары 104 миллион хире пассажирлерин аргыштырган дээрин Хамааты ужал чүдүдү министрствозу демдегелен.

СЭП ТК-нын партиянын XXVI съездининге Төвөлелдинде агаар транспорту-биле пассажир аргыштырылганын 1.3 катал өстүрүп көргөн. Ону чедиринин күөсөдирини бугу-де аргалары Аэрофлотта бар.

Чаз аэропортнарын болгаш аэровокзалдарын тударынын

Түсө АССР-ни Амырдал-хандыктагы министрствозу-камындагы хемчиги арга-биле аргыштырар болгон бугу-де фабрикаларын коллектив чонук чаагай чорунга бараан болур дээр шудурту ажилдап келген. Фабрика ону беш чылда чога 130 ажал муу рубльдин ач-дузанын чедир планын 105,9 хуу күөсеткен.

Чехтер арванна калбарган социалисттик чарышка Юрий Дмитриевич Ларинини удуур-каны алгы-кеш үткөп, бугу-де коллективин тынчыл болгон. Ол чех эртен чылдын дугу-зунда 13 муу рубльдин ажалын кылдыр планын 19 муу рубль чедирген.

Ында ажил-ининге кызым-маккай, мергежээ ажалтын-тайдырган. Бугу-де чагыларын тус-тус кижилерге үдөш, килер графини тургузуп, көсөлдө күткөлдөргө. Калып-бир чех, бригада тус-тус ажилчылар ажалды багай шынарлыг кылган болза, ону катал кылдыртыр чуртукта. Фабрикада ажалдын шынарын кинаар комиссия бар. Ай төнчүзүнде хандалын чоруткан, коллективтин бугу-руде хуралында чугаалажыл, чептерини илсерип, ону чай-ладарынын оруктарын тынчыл кичээленип салып турар. Шах мындай чугула хемчелерин ап келгеннин түнел-динде планын онаалда күөсөт-тинип, ажалдын шынарын кинаар болгаш чагыларын оон көүдөш. Ол шыкаш хоу-рай рыногуну деискеериле чагылар хүлөп алыр ком-

БУЛУТТУГ ДЭЭРНИН АДАА-БИЛЕ...

Аэрофлоттун ажилдакчылары бөгүн боттарынын профессионал байырлаанын бугу совет улус-биле кааи демделген эртерин турар. Аэрофлот баштырар беш чылдарын ажалаш бистинг илангыя-биле кааи хөгжүп келген.

Советтик Тыванын авиаторларын эртен беш чыл он-агай болгон. Чогун-на ол беш чылда бистин ужал чүдүдүрүлгөсүн чаз аэропортка кина, улам улуу базанын алган. Ужудушунунун айыл чок болгаш уу-коксаал чок болурун хандырар болбаа-зырангай чепс-херекселеринг аэропорттан хүнүн-не амгы үшүн күчүлүг агаар корабль-дерин бистинг калбак делгем Төрөн чурттувусту болгаш республиканын-даа бугу-бүдүзүчү ужал чоруп турар апарган. Ону беш чылда бистин Тыва Төрөн чурттуг на-йылмасы — Москва-биле дорт агаар оруктуг болгон. Баштай ИЛ-18, а улаваалда амгы үшүн күчүлүг пассажир лайне-ри ТУ-154 самолёттар-биле мыйар ужу турар апарган. Тускай чүк машиназы — ЯК-40 Тожуге үргүчүнүп ужудушуну кылган эгелен болгаш АН-2-нин орунуга амгы үшүн кайтамчыг лайне-ри ИЛ-410 байрдал бугу-бүдүзүчү республиканын агаар делгемеринге күөстү кээп, районнарже доктаамал ужу-душуну эгелен. Оон-биле кааи эртен неделде ЯК-40 самолёт Семпаланын, Ала-Ата болгаш Фрунзе хоорайлар-же Кызылдан дорт ужудуш-хуу ажалган. Ам республи-ка найылмасын чурттуг Крас-ноярск, Абакан, Новосибирск, Барнаул, Кемерово, Томск, Иркутск, Улан-Удэ дээр шыкаш хоорайлар-биле дорт агаар оруктуг.

Тыва ужал чүдү бугу-бүдүзүчү ону беш чылдын кол көр-гүдүлгөсүн хуусаалан эрте күөсеткен. Пассажирлер чедирин 1,3 катал көүдөткен. Улуу ажил-агынынга ужал чүдүдү ажилгаарын хемчээли тоску беш чылдан бугу-бүдүзүчү катал улагаткан болгаш ужудушчулар 420 муу гектар черин болбаа-зыраткан-нар. Бистин коллективин планда ажал арга оруткан бир миллион хире рубль болган. Нийтизи-биле планда ажал 14 муу пассажирлер чедирген. Камалда дээр де-миселде күткөлдөргө 504 тонна олар чүдүдү хан-нап алган.

СЭП ТК-нын юуу болгаш Тыванын авиаторлары бот-

тарын профессионал байыр-лаан бо чылдын баштайгы айынын чедирининг доозу-ганы-биле демделген турар. Он бирга беш чылдык муура-кылар илереп эгелен. Оларга ИЛ-410 самолёттун В. П. Шин-тоха болгаш М. М. Мукузика удууркан экипажтары, В. С. Белекенин баштаган МИ-8 вертолёттун составы, дыка хөй ужудукчулар болгаш техник-тер, оларнын иштинде И. Н. Чечинин, В. А. Нестерова, А. В. Кушых, А. Ф. Коптев болгаш эскер-даа хамааржыл.

Агаар транспорту он бирги беш чылда хөгжүлгөсүн кол-кол сорулгаарын партия-нын XXVI съездининге СЭП ТК-нын Төвөлелдинде тодар-тай айткан. Ында магистраль-дыг болгаш чер-черин-даа агаар оруктарын амгы үшүн болбаа-зырангай дериг-херек-селдер-биле чепсегелешкен, калбаргырып, илангыя болгаш Ираккы Чөөн чүктүп ра-воинарында ону улам хөгжү-дери көрдүгөн. Ол бугу бистин республиканын авиаторлар-ында база дорт хамааржыл турар. Чүгө партия болгаш совет организациалар-биле сы-рый кааи ажалдап турган, ол улуу сорулгаарын күөсөдир болуру билинген. Бистер чаз техниканы ажилгаала киирип турган, хоорайларын болгаш суурларын чоккулаштырып, геологтарын, хойжуларын, ачыларын болгаш өскө-даа ажил-инчилерин пегеле-херекселдерин доозу-биле хан-дырып шыаар бис. Республи-канын ужал чүдү бугу-бүдүзүчү коллектив он бирги беш чылда партиянын салган сорулгаарын чедирининг күөсөдиринге бугу-бүдүзүчү 1981 чылдын баштайгы айында бот-тарынын шылын күш-ажыл-биле бадымкап туралар. Чүк дажылаарын планы январь айда 113, пассажирлер чедир даалга — 107 хуу күөсөттинген. Ол шыкаш респу-бликанын чурттадым чептеринге пошта чедиргелерин планы база-ла ажал, 111 хуу күөсөттинген.

Тыва ужудушчуларын он бирги беш чылда шылын күш-ажыл үргүчүлөөшүн, олар чаз-лаа чедирининг чептер алыр дээр социалисттик чарышты улам калбартып туралар.

А. МАРЦЕХА, республиканын ужал чүдү бугу-бүдүзүчү началь-ниги.

ШЫНАРЫ ЭКИЖЭЭН

ярга Надежда Навито, Вла-димир Засовин, Юрий Лаври-шеско, Владимир Каравел-овлар хамааржыл. Яны-бүрү хелер аштап-арылаар брига-да (уудуруччу В. Ф. Муры-гина) ажалын шынарын элэн экижиген. Ол коллектив костюмер, плателер, бөртер, хой, хураган кезинде кылган тоннарын, чооринарын бол-гаш өскө-даа хеп аймаан аш-тап арылап турар.

Фабрика Кызылдан дээр болгаш ортумак өөрдөнге чедиринин чагымын күөсөдир база организастаан. Ак-Дову-ракта хепти химиктиг арга-биле аштаар салыр чога 46 муу рубльдин ач-дузанын че-дирер турган, 12 муу рубль-дин ажалын оон хөйну кыл-ган.

Ак-Довуракта мастер Раса Петрованын удууркан брига-дазы шылыпчыларын олурунган. Ында ажалдын шынары эр-тен чылдардан дыка экижиген. Салбырда муурач ажалын-нар Валентина Тихонова, Саяз Долчанма кызым-маккай ажал-лап, чоонуу хүдүткелни ча-лап алган.

Кызылда хепти химиктиг арга-биле арылаар болгаш бугу-дур фабрикаларын коллектив мийи мурунда хожуулангай-ларын, санында тургандалы-ам шылыпчыларын олурун-ла кирген. Чаз келген дериг-херекселерин өй-лаанда эп-тен тургузуп, оларын ажал-дамын экижиген. Ол шыкаш чогадан кирген чагыларын айткан хуусаадыла шынар-дыг кылдыр кылп бээр бот-

ПЛАН ЁЗУГААР

СЭП Кызы райкомун идеология ажилдакчыларын бөдүк-бөдүк айы-биле семинар өөрдөгелерин кватал санан-да план бугаар чорудары чан-чыл апарган. Партиянын XXVI съездининг СЭП Топ Комитетинин Төвөлелдин ажалы чоинарга калбаа-биле таныштырган, ону политиктиг, экономиктиг школаларга ха-нымы-биле өөргөргөн.

Пропагандисерин, полит-информаторларын, декторлар-ын, теоретик семинарлар-ын удууртучуларын семина-рын «Тилдеге», «Шамба-лак», «Х Улут хураа», «Сук-пак», «Кара-Хааа» совхозтар-га, куш фабриказын, Кара-Хем суурга организастап өрт-тирген. Ол хуралдарын пар-тия райкомунун секретары Л. А. Бедарева удуурта-ганы-биле пропаганда кидил-дын ажилдакчылар өрттир-ген. 1980 чылда ажил-агы-нын түнелерин үндүргөн, СЭП-нин XXVI съездининг төлөтүг ужуражыр дээр ажил-агыларда, организаци-аларда масса-политиктиг ажил-

депутаты А. Б. Соудунамын («Х Улут хураа») ажалын дугулаагынын малчынар зоо-ветеринарларга чугаалашкан. Оттук-Даш сүт-бараан фер-мазын ач ажил районун өскө фермаларына непертердир хемчеглерин алган.

Тус-тус чептерге эрткилдеп хуралдарга партиянын XVIII област конференциянын иштиндерин күөсөдир тала-зы-биле партия организаци-аларын чорудуп турар ажилдарын болгаш мийи со-лар чуну кылдыр дугу-дур чугаалашкан. Илангыя иде-логия ажилдакчыларын ам-гы үдө сорулгаарын дугу-рушкан.

Партия, совет органнын удууртук ажилдакчыларын ажалгелг кичээли Кара-Хем суурга болгон, ону СЭП рай-комун секретары Л. А. Бе-дарева удууртп өрттирген. Ки-чалге райкомун организаци-аларын эртелектин Ю. А. За-харинский, СЭП райкомун пропаганда болгаш агитация кидилгенин эртелектин В. Ш. Сат, партия райкомун ин-структор В. С. Давар болгаш эскер-даа лекция номчаа-нар.

Д. ЧЫМБА.

«Шынга» хары

ХЕМЧЕГЛЕРНИ АЛГАН

«Кыштагызын — шылы-чы» деп рубриканын алаа-га «Дарыг хемчеглерин алыр-де» эгелг Н. Лопсанын шү-гүмчүлөдг чагазы январь 25-те парлаттыган. Чөөн-Хем-чик районда «Алаан-Малыр» сов-хозтун мал кыштагыламыш-кында чамдык чептерин ча-гаада бижжэн.

Совхоз директору М. Б. Дон-га болгаш мийи парком се-кретары Д. Б. Х. Ондар олар-нын тус чүгө харылааны бола:

Мал кыштагыламышкында чептерин алыр шы көрүс-көн, Совхоз дирекциясы, пар-ком айткан чептерин чай-ладыр дээр дараадыла хем-

ЧЫМЫШТЫГ ҮҮЛЕ

Шанчыны Шивалит таарым-чалыг олар-белгилер болгаш хөй малдын ораны чер.

Ычанмыже бодуштун аагы чүктүлдүг, кеже малын Ту-лүш Дамдын-оолга көрүчүтүг эвес.

Т. Дамдын-оол 10 тонна си-генни кезип белектен, өскө-дө болуп алган. Сула, чарба, бугу-бүрү дээр шыкаш малга хоолу-дүт кемир кыштажы чептерин-биле өөртүргөн.

Ал малчынын ажил-ин-де үн-не чымчиги үе. Хой массалы-биле оолдурган. 200 ажал хөй төрөн. Хураган бугурун онча-мал дорукту-рар дээр саманжиктер А. Тулүш, К. Демчир малчыга дуулажып, кызымак ажаллап турар.

Д. САЛЧАК.

ХӨН УРУГЛАРЫНГЫ ИЕЛЕРНИ «МЕНИН АЛДАРЫ»
ОРДЕН-БИЛЕ БОЛГАШ «МЕНИН МЕДАЛЫ»
МЕДАЛЬ БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА
Тыва АССР-ниң Дээди Советинин
Президиумунун Чарлыы

(Төңүзү, Эгези № 30
«Шында»).

ТАНДЫ РАЙОНДАН

ТОС УРУГНУ БОЖААН
БОЛГАШ КИЖИЗТКЕН
ИЕЛЕРНИ «МЕНИН
АЛДАРЫ» ОРДЕННИН
И ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Олга Ноокеевна Оюн —
Дуржула станицызын
жылчыны.
Зоя Сотинаева Тюлюш —
Дуржула станицызын саан-
чы.

ТАНДЫ УРУГНУ БОЖААН
БОЛГАШ КИЖИЗТКЕН
ИЕЛЕРНИ «МЕНИН
МЕДАЛЫ» И ЧЕРГЕЗИ-
БИЛЕ

Кара-кыс Давидовна Оюн —
«Коммунизм» херелин сов-
хозтун жылчыны.

БЕШ УРУГНУ БОЖААН
БОЛГАШ КИЖИЗТКЕН
ИЕЛЕРНИ «МЕНИН
МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫН
И ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Галина Романовна Брагина —
Бай-Хаактын хабарлау-
чу жылчыны.
Александра Донгаковна Дон-
гаков — С. К. Того атыг
совхозтун жылчыны.

Тыва АССР-нин Дээди

Тыва АССР-нин Дээди

Кызыл хоорай,

1981 чылдың январь 29.

Кара-кыс Сараева Мамбей-
ова — Сосновка суурда өр-
бүлө ээзи.

ЭРЗИН РАЙОНДАН

ТОС УРУГНУ БОЖААН
БОЛГАШ КИЖИЗТКЕН
ИЕЛЕРНИ «МЕНИН АЛДАРЫ»
ОРДЕННИН И ЧЕРГЕЗИ-
БИЛЕ
Сай Ямболова Ижигин —
«Нарын» совхозтун жылчы-
ны.

ТАНДЫ УРУГНУ БОЖААН
БОЛГАШ КИЖИЗТКЕН
ИЕЛЕРНИ «МЕНИН
МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫН
И ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Галина Ямарановна Оюн —
«Тыва септелге туду» трес-
тин СТУ-нун жылчыны.

БЕШ УРУГНУ БОЖААН
БОЛГАШ КИЖИЗТКЕН
ИЕЛЕРНИ «МЕНИН
МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫН
И ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Силимаа Александровна
Аракчаа — «Нарын» совхоз-
тун жылчыны.

Талина Ликсеевна Монгуш —
Бай-Лак ортумак школын-
жылчыны.

Совединин Президиумунун

Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Совединин Президиумунун

Секретары Н. БОЙДУ.

БОМБҮРЗЕКТИН СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫННАДЫГЛАР, ТАЙЫЛЫРЛАР

БҮГҮ ЧОННУН ЭРГЕ-АЖЫКТАРЫНГА

ДУБЛИН. «1981-1985 чыл-
дар болгаш 1990 чылга чедир
уеде СССР-нун экономикти
болгаш социал хөгжүдө-
лөшүнүн кол угуланышкына-
ры» деп СЭКП ТК-нын төлө-
вилели — бистерин шупту-
вусту сорук киирер документ-
тер деп, Ирландиянын Ком-
партиянын Чингине секре-
тары Майкл О'риордан ме-
деглээн.

Моон мурунда мышка, чаа
беш чыл планы совет кижиле-
ринин амыдыралынын мате-
риалдыг болгаш культуруг
деннелин бедилеринче улаан-
ган. Бодунун өндүр чаагай
перспективалары-биле ол план
хамыкты магадаттышкан, чор-
ле боттуг бұдүштүг болуп
турар.

Ажыл чокталышынын
ооп, өөредилгеге, чуртталга
тудууга, социал халыктары-
га бээр ашкар-херендер угу-
луну кызыралып орак капитал-
ликтиг делегейде буурап ба-
дышкыкта хамаарыштыр
алырга, Советтер чуртунун
кедирликтерин кайгамчыктыг
кылдыр көстүрдүр деп,
М. О'риордан чуталаан.

Чижээлде, Ирландияда
ажыл чоктарын саны кедер-

гей бедик деннеле четкен бол-
гаш өспүшкан. Ирландияда
ашкар-херен уе чокталыш-
паан. СССР-нин чаа беш чыл
планында совет кижилеринин
чаагай байдалын улам ынай
өстүрерин көрүнү турарын ма-
наз канчан демдеглээн.

СЭКП ТК-нын төлөвилели
совет кижилерин чырыкты-
лыг кедир үезинге бұзурелин
быжылгап турар. Ону бот-
талдыралына тайбын херек,
мчтанган ол планын — чаа
улуг ботталдырышкынын
планынын бүгү-ле озурулга-
рында СЭКП-нин болгаш Совет
куртуунун тайбын чүткүлери
сыйыккан болду деп, М. О'риор-
дан түнелинде чуталаан.

САЙ-ФРАНЦИСКО. Онгу беш
чылдын түнелерин база
«1981-1985 чылдарда бол-
гаш 1990 чылга чедир уеде
СССР-нун экономикти болгаш
социал хөгжүдөлөшүнүн кол
угуланышкынары» деп
СЭКП ТК-нын төлөвилелин
тайылбырлаатканга аажок
улуг планнар алыныпкан тө-
гүтүг ужуз-дузалыг деп, аме-
рик консул төөгүч Герберт Ан-
текер медеглээн. Экономиктиг
доктаамал хөгжүдө чаа беш

чыл планынын күөсидирде
совет кижилерге бұзурелин
берип турар.

Нефть, нан, сүт бұдүрери-
нин талазы-биле Совет Эви-
лиам ам делегейде бирги черде
турар деп, америк төөгүчү
демеглээн. СССР-де трактор-
лары АКШ-тын, ГФР-нин,
Англиянын болгаш Фран-
циянын каттыштыр алганын-
дан бешин хөйүн кылып үн-
дүрүп турар.

Ол чедиркиниер хамыктын
мурунда совет нийтиледин
совет улуска ажылып берип
турары шак ол аргалар-биле
тайылбырлааттынар. Ол — ит-
фиялы болгаш ажил чоктар
чок, көш-сөөктү ылай көөр
чорук болгаш мөлчүүшкүн чок
ниитилел-дир. Бүгү улустун
эрге-ажыктарына таарыштыр
тургузулчу, чоталыкчы бау-
биле ажилдар аргаларын сөт-
кө кижилерге ол ниитилел
берип турар деп, Антекер ме-
деглээн.

Боттарынын чуртунун со-
циал-экономиктиг аажок улуг
хөгжүдөлөшү турарына совет
кижилерге хамыктын мурунун-
да тайбын херек. Чогуу-на
харын оон ужурунда Совет
Эвилели ченегеленишкенин
күжүрө, дүшкүрүлүг чорукту
чавырылдырар, бүгү-ниити
тайбынын болгаш айыл чок
чорукту халыктар дээш улус-
тарын демисепин баштап ту-
рар деп, америк эртемден он-
залап демдеглээн.

ДЕРЗИН ПОЛИТИКА

МЕХИНО. (СЭТА). АКШ-тын
Төп разведка өргөли — деле-
гейде алуручук үгүленишкени-
лерин кол организациязы-
дыр деп, Мехиканын Соци-
аликтиг улусчу партиянын
ТК-зынын чингине секретары
Хорхе Крукшанк ол чуртунун
найысдалынын «Эссельсפור»
содунунга бижээн.

Чилинин президентини Саль-
вадор Альенде, оон чааза-
нын хамыктын херектер ми-
нистри Орландо Летельерин.
Боливиянын президентини чо-
ран Хуан Торрестини алурун
Төп разведка өргөлине беле-
тин болгаш организастаан деп,
сүрагыл мексикан политиктиг
ажылдакчы айткан. Кубанын
ужар түлү лайырын чавызы-
ларын организастаган, куба
революциянын улуттукчулук
халдар деп турган оралда-
жышкынынар база Кол раз-
ведка өргөлинин ажилы-
лы.

Чуталаанышкынын, харыл-
дажылга политиказын Вашинг-
тонун солдурун оралдажып
турары алурунун болгаш
коргууларынын политиказын төр
бүбүрөөзини бүгү улустары-
нын, оожуралыг тайбын
амылралыг күтүп турар бүгү
кижилерини он ниитилел
уурданышкынына тава-

жып турар деп, Х. Крук-
шанк онзалап демдеглээн.

МАНАУА. (СЭТА). Дөлу
хосталышкын болгаш социал
депшиле дээш Латин Аме-
риказын улустарынын хоста-
галыг демиселин ара докта-
дыр дээш АКШ-тын он реак-
сылыг бөдүктери бөдүлүг
дег бүгү-ле чүтүлери кылып
турар деп, Национал хоста-
галын Сандилочу фронтунун
албан хузуунун органы «Бар-
рикада» солун бижээн. Төп
разведка өргөлинин агентини
чоран Клето ди Ловандини
белеттөөни документини ол
парлаан. Төп Американын
чурттарына хамаарыштыр
Вашингтонун кем-буруулук
ажыл-чорудулгазын ында иле-
ретип турар.

Бистин чурттарынысты бо-
лунун тавагалынын алаанга
тээр дээш АКШ калыг-лаа
арга-чепсектерин ажилтап ту-
рап деп, «Баррикада» бижээн.
АКШ профессионал алуруч-
лор армиязын белеттеп, эрге-
чагыларда демократ-
тыг, депшилетип чакатар ту-
раз чурттарга улус экономик-
тиг бұдүлүгүшкүнарны, сан-
саралыктарын ажилтап
турарын ол солун айткан.

ЧАА ПРЕМЬЕР

ОСЛО. (СЭТА). Халажып үгө-
н О. Нурдлинин орнуна
Норвегиянын премьер-минист-
ри Гун Харлем Брунтланд бо-
лу берген. Г. Харлем Брунт-
ланд баштаан чаа чактын
составын башкалар күрөч чө-
вүленин чаа болган аалчөт
чок хураалынын соонда ону
чалаан.

Чазакка шолут өвөс өскө-
риникин болган Юстиян
болган полиция, үлөтүр, са-
лыг болгаш суухолотто ми-
нистрлери хөвөр арткан.

Норвегиянын төөгүчүлө
премьер-министрге хөвөрчө
кижи бир-ле дугайында то-

муйлаттырган. Эчир өрөөн-
дү Г. Харлем Брунтланд — Но-
вег ажалтын партиянын дар-
галынын оралдакчы, норвег
парламентинин дапкын поли-
тиктиг комитетинин даргазы
болуп турар.

Озога болгаш парлаалга
конференцияны Г. Харлем
Брунтланд чаа чактын поли-
тиктиг угуланышкынын муру-
нук хөвөр артар деп меде-
глээн. Оон ажил-чорудулгазын
унденин мурундалыг ча-
зактыг үр хулаалыг про-
граммасы болган Норвег
ажалтын партиянын ажилтын
программасы болуп деп, ол чү-
галаан.

КАНЦЛЕРНИН МЕДЕГЛЕЛИ

ВЕНА. (СЭТА). Социалист
партиянын Венага болган ко-
ференцияныг чүве чуталаан
тура Австриянын канцлери Б.
Крайский «күш дөңгөрүнүн ту-
ружукан, сарым тох чутал-
дыр мылчылдык» кичээлде
дээр деп, чаа америк адми-
нистрацияга сагындырган.
«АКШ-тын шериг күчү» — ха-
мыктын күчтөн өвөс-де бол-
гай, «ол дугайы Вьетнама бұ-
зуретинин» деп, ол чутал-
лаан.

АКШ-тын Сальвадорге хал-
далыктын Барын Европанын
болгаш Каттышкан Штаттар-
нын аралында аяк-сеткил би-
риктирилгенде кыжанышкы-
нын болу бээр ийик деп, кан-
цлер чуталаан. Барын Е-
ропанын эрге-чагыргалыда
ажылтын партиялар турар
чурттарга ол айттырга ха-
маарыштыр АКШ-га деткиче
коргузуп шылаас болуп ийик
деп, Крайский түнелинде ме-
деглээн.

(СЭТА).

СУРАГЛЫГ ШҮЛҮКЧҮГЕ

Сурагыл украин совет
шүлүкчү Павел Тичинанын
төрүтүнгөн хунундан бээр
90 хараан хунунге турас-
кааткан хөгжө Москвлага,
Эвилелдер бажынын кол-
онаамыг залыга болган.
Анда найысаладын хөй-
ниитизини төлөөлери, эли-
вилелешкен республикалар-
нын аалчылары келгеннер.

СССР-нун Чогаалчылар эви-
лиинин баштаар черинин се-
кретары А. А. Сирков келээни
ажыткан. Шүлүкчү коммунист
П. Тичинанын чогаалчынын
ажыл Лещинин партияга шык-
чы чорукту, хөй националдыг
совет Төвүн чуртка ынакшы-
ды алаан дээрли ол демде-
глээн. УССР-нун Министрлер
Чогуленин Даргазынын орал-
дакчысы М. А. Орлик «Павел
Тичина дугайында сөстү» чи-
галаан. СЭКП-нун XXVII
сездининге белеткелдер чоруп

турар бо хуннерде оон эң тел-
гич ажалдакчылар бирээзи —
«Партия баштап турар деп
шүлүкчү чогуулары улам
дыңгыч чамалыкты турар
дээрли ол демдеглээн. Оон
секстери партиянын болгаш чо-
нук бузулбас чакыс эвинин
эзулгү галми болбушкан, улус-
тарнын найыралын алап турар
шүлүкчүнү өткүт үкүн ба-
дыткан.

Хөй националдыг совет ли-
тератураккы оодуручка П. Ти-
чинанын киирген хундугу үгү-
ленин дугайында акы-душка
литератураларын төлөөлери
чуулаан, социалист чартыла-
ларга, совет патриотизмге
болгаш интернационализмге ки-
жизилдиге оон салышкынын
демдеглээннер.

Кежээ сөөкүнде Украинанын
болгаш Москвакы улам чүгү
материянын улуг концерти
болган. (СЭТА).

КИЖИЗИДИКЧИ ТАЛАЗЫН КҮШТЕЛДИРЕР

Республиканын суд орган-
нарынын ажалдакчылары-
нын хурады Кызыл хоорай-
га болуп өрткөн. Ааа район-
нарын, хоорайларын улус
судтарынын даргалары, се-
кретары, судьялар, Ишти-
ки херектер министрство-
зунун, Тыва АССР-нин Дээ-
ди Советинин болгаш Ми-
нистрлер Чөвүленин ол
талазы-биле харысгалалыг
ажылдакчылары база олу-
рушкан.

Республиканын суд орган-
нарынын 1980 чылда ажилы-
нын түнелеринин болгаш
СЭКП ТК-нун «Корум-турум
камгалазынын талазы-биле
ажылды кижилер болгаш
хоойлу-дүрүмү үрер чорук-
тар-биле демиселди күштелди-
рер дугайында» доктаалына
дүшүртү суд ажалдакчылары-
нын сорулдарынын дугайында
илеткелди Тыва АССР-нин
юстиция министри А. Д. Хо-
валыг кылган.

Илеткелди болгаш хуралга
санал бергестер республика-

нын улус судтарынын ажил-
дакчыларынын өрткөн чылда
суд чорудулгазынын шынарын
бедилер, ааа аалданган хем-
чеглерини дээштин чедип алыр
болгаш чурттагы чоң ортузу-
га хоойлу-дүрүм тайылбыр-
лаар талазы-биле тодаргай
хемчеглерин ал чоруктанын
демеглээн. Оон түнелинде
улус судтарынын ниити ажил-
чорудулгазы, херектерини хоой-
лу-дүрүм бұзугар сайгарып кэ-
рүп турарынын шынары эки-
жээ. Оон-биле калы суд ор-
ганнарынын ажил-чорудулга-
зында кылдыган чүтүлөр-би-
ле казы чедир шиптирлеттин-
мейн турар айттыларынын ху-
дала айтты. Судка кирген ке-
рек бурзун сайгарып күүрүчү
хуулазын шыгыны сагындыр-
чы, кем-херек үлөтүр, ко-
рум-турум халдарлар чоруктар-
ын болдурбазы-биле профилак-
тиктиг хемчеглерини шынары
болгаш дээштин бедилеринче
чонун чурттап турар черинде
айы-биле кижизилдиге ажил-
лаш улам кижизилдиге, суз-
тун кижизилдиге талазын
күштелдиреринче хуралдын
кижизилдиги чутула кичээ-
гейин угуландырган.

БИСТИН КОРР.

БУРУУ ШАПКАН

САН-ХОСЕ. Шериг күжүнү
дууза-биле Сальвадорга бо-
дунун тергиделин камгалап
арттырар дээр Вашингтонун
оралдажышкынынын Коста-
Риканын Улусчу аавтарда пар-
тиянын ТК-зынын чингине
секретары Мануэль Мора Ва-
льерде шиптирлетип буруу шап-
кан. Сальвадор шериг америк
ат-шеринин дынныгары кожу-
да болу берген деп, журна-
листтер-биле беседаныла ол ме-
деглээн. Америк камгалап ми-
нистерствоунун шериг дууза-
ламчынын ачында харын
реаксылыг хунга эрге-чагырга-
да шиптирлетип турар.

Империализмге болгаш ааа
чылаалды диктаторугу бұз-
чунунарга улус хосталгалыг
демдеглээн калыгыны бөгү
Төп Америкада кылгыны ту-
рарын М. Мора Вальерде он-
залап демдеглээн. (СЭТА).

СЕССИЯ АЖЫЛЫН ДООСКАН

НЬО-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нук чурттан-
чы чон талазы-биле комиссиязынын XXI
сессиязы делегей ниитиленилгенин штат-
партияларыга ажилын дооскан. Чурттан-
чы чон талазы-биле 1974 чылда болган
Бүгү-делегей конференцияныг бо тала-
зы-биле бадылаан ажил-чорудулгаларын
Бүгү-делегей планынын канчаар күөсөт-
тинип турарын 27 чуртук төлөөлөчүлө-
ри ылак анализтеэн.

Каттышкан Нацпарл Организациа-
нын Секретариатынын белеттөөни на-
шаа иштелелерин шуулган кииринчилери
көөр кылдыр киирген. Амгы делегейин
чурттанчы чонунун талазы-биле кол-көл
айтыргалары оларда тодаралып нөгүс-
көн. Чижээ, специализиретип баш уу-
норгени-биле алырга, 2025 чылга чедир
бөмбүрзенттик чурттакчы чону 8 мил-
лион 300 миллион кижи чедир көвүдээр.
Хөгжүр орак чурттарда чурттанчы чонун
немей өзүлөзүнүн темпелери бедик болуп

артпышаан турзаан, ол черлерде өлүп хө-
раашкынын деңгели ам-даа недергей бе-
дик болбушаан.

Бай болгаш яды чурттарнын аразында
ылгалышкын сөөлүг чээрби чылдарнын
дугузунда улам-на улгатканын болгаш
чылыг өлүп ораын чуталажылганыч
киркинчилери дүвүрээзин-биле айтып ту-
рганнар. Чурттанчы чон дугайында айты-
рыларны шиптирлээринге кол ролдуу ха-
мыктын мурунда социал-экономиктиг
чартылгалар — ниитилелдин бүгү кежи-
гунеринин ден эргелиг болурун чедип
алыры, ниитилел бұдүрүлгенин оларнын
идекейлиг киирилгези, немей-сөөктү ыл-
гай көөр чорунту болгаш апартедти узу-
ткары, чурттанчы чонун эртем-билит дең-
гелин бедилер ойнаар ужурулук деп, чу-
гаалажылгалар чоруп турарынын үезинде
оон кииринчилери наш удаа онзалап де-
меглээн.

КЫДАТ: чиндиргей байдалдарда

Бо хуннерде Кыдат экономи-
ка болгаш иштики политика
талазы-биле шыгыны кризис-
ке таарыштыр турар. Ол дуга-
йында кыдат солундарда па-
рламенттин хөй чүтүлөр болгаш
Пеккиде дапкын корреспо-
нденттерден кээп турар ми-
нализлер херекчелер турар.
Мао Шедунун өлгөниин
соонда эргек аяк ажим чыл-
дын иштинде «культура рево-
люциязын» туугеткенин «эко-
номик талазы-биле саналгай»
чорукту кыдат удурутчулар
узутка-лаш шылаан. «Лөт
чартылгаларын» иш шип-
тирлет кезээ кылдыр алган-
бирээп турганы экономиканын
жөгүлөрүнүн он чыл планы
база бузуура. Оон соонда улус
ажыл-агынын берге айтты-
рыларын шиптирлээринче
улаанышкын шуптуу Пеккин-
нин чакырыкчыларын кордал
турганы түнелдерини бербээ.
Ол хамаан чок улус ажил-
агынын дык хөй амыралы-
ныг, чижээ, электр энергия-
зы ажилдап үндүрeri, нефть,

хөмүр-лаш казары, тарас чыыл-
даш эзөөчө, бұдүрүлгө хем-
чөкү бешин кудулаан. «Эде
таарыштырары ол чүве» де-
сылдагалып алган, капитал ту-
дунун хемчээли кызырган,
«ден-дески эвөс» бұдүрүлгө
черлерин хатгылаан.
Күрүнө бөдөлгенин кан-
чаар-лаа аажок улуг дефини-
ция чылды улаштыр хөвөр
турбушаан, санал сеттес киж-
лери ажил чок турары бол-
ган ажалын үзгенин куду-
лаанын, өрткө-чүлөрүнүн
кычкычтар арга чок ула-
галыктын шиптирлээр арга
чок айттырлар бооп артпы-
шаан.
Бо бүгү чүтүлөр тоомча чок,
бүдүрүлгө чоруктары, амгы
кылат удурутчуларын чар-
лааны социал болгаш эконо-
миктиг программга чонуну
илгевес чоругун улам күш-
телдиретурар. Ол хамаан чок
кылат улустун яны-бүрү кезе-
тери, хамыктын мурунда
ажылчылар, суртуул анык-
тар, Пеккинни чакырыкчыла-

рынын чамдык экономиктиг
болгаш политиктиг шиптирле-
ринге болгаш улуска ууар ни-
ти политиказын-лаа таарыш-
пазы болгаш удурутчуларын
нын алдерин турар апарган-
нар. Кыдат солундарда парла-
менттин чүтүлөр ККП ТК-
нын өрткөн чылдын декабрь
айда болган ажилын чөвүлө
хуралынын кииринчилерин
чуталап турганы-биле алыр-
га, Дэн Сяопин болгаш Ху Яо-
бан олар боттарынын санала-
рыга партиянын удурутчу
ролюн, кылат ниитилел-
дин политиктиг чакыс эвин
болгаш ден-дески турар чо-
руун сандаларыныче ула-
ган болушкунунарынын дугайы
сакжы саргып чуталап тур-
ганы бидилген.
Сөөлүг айларда элээн хөй мо-
жугларга политиктиг чыскаал-
дар болгаш ажил социализм-
чынары бооп, оон кииринчи-
лери «удурутчуларын» ала-
дагаларында таарышканын
илерин, күш-ажылдын киж-
ишпаар арга чок байдалдарын-

га удуруттын тургулааннар.
Шанхайда болгаш өскө-лаа
хоорайларда ажил чок киж-
лери оларын ажилга киирип
алырын негизген. Ангы-ангы
хоорайларда чакыт организ-
ациялар тургустунуп, олар-
нын кежигунери полиция
участоктарына халдашкыны-
нары кылып, боо-чепсекти
болгаш ок-чепсекти хулаан а-
птурар апарганын. ДПА-нын
Пеккиде корреспондентинин
анылалы турарын бұзугар
алырга, чамдык можуларда ко-
рум-турум чок чоруктуу дык
калбарганы-биле холбаштыр ол
райондарга дайын байдалын
негизделери-биле дөмөй шак
ылым оонагай эрге-чагырганы
тургузарынын дугайында ай-
тырыгын Пеккинни чакырык-
чылары көрүп турар апарган.
Кыдаттын төп солундары
«ангы дайынына» болгаш
«контрреволюст» илетте-
терге шиптирлетип согушкыны
кылырыныч» үргүлү кыгырып
турар. Бүгү-ле чүтүлери ал-
гаш көөрге, Пеккинни Дэн Сяо-

пинге баштаган чакырыкчыла-
ры боттарынын шагдан-на бээр
белеткеп турганы эркиндалы
улам азындыр ээрер деп
шиптирлээни илден бооп ту-
рар. Чуртта административтиг
болгаш партияг апараттын
аргылашкыны калбарып ту-
рар. Чамдык можуларда ККП
кежигунеринин хулаа херекте-
рин тодалары эгелээн. Оон
соонда олар партияга артын
шылдар азы чок бе дээрзини
дугайында шиптирлин үндүрер
ужурулук. Кыдаттын кызыл-
кызылгар черлерде радиостан-
цияларынын болгаш солун
сеткүлдеринин дынгалып ту-
дурары бұзугар алырга, Пеккиге
чоокта чаа-ла доозулган «он
кижигин» судунун үлгелерин
бұзугар «культура революция-
зын» чер-чөдө үлгелерин
лери сугатары белеттетинал
турар. Дыналып турарын бұз-
гаар алырга, Шанхайга хору-
дала ылым 600 кижилерин
150-нине ууар хөрөк оттурар
деп турар. «Харбин жибөө» со-
лунун дынгалканы-биле алы-

TC-00442